

VRTNE PRAPROTI

Gosta senca, kamor nikoli ne posije sonce, je za veliko večino rastlin neprijazna. Med vsemi rastlinami so menda prav praproti tiste, ki za svoje življenje potrebujejo najmanj svetlobe. Pa naj bo to mračen kot v stanovanju, na vrtu ali v gozdu.

Velika večina praproti, ki rastejo na zemeljski obli v naravi, sodi med trajnice. Nekaj jih je v tropski klimi ostalo še iz davnih časov, ko so živeli tu še dinosavri. Te so drevesne. Praproti so na zemlji razporejene vsepovsod. Najdemo jih v tropskih pragozdovih, v zmernem pasu, kot tudi v zelo hladnih predelih polarnega pasu. Praproti sodijo torej med razvojno najstarejše rastline na zemlji. Nimajo še cvetov, razmnožujejo se s trosi. Ker so razširjene po vsem svetu, so se pač skozi milijone let prilagodile različnim temperaturam in tako se je razvilo veliko vrst praproti. Hkrati pa je razvoj povzročil tudi veliko različnost pri mnogih lastnostih.



Domiselni slovenski lastnik vrta je s pomočjo praproti, divjih in vrtnarsko vzgojenih, oblikoval zanimiv motiv, ki z mahom vred spominja na gozdni kotiček.

Tako imamo danes praproti najrazličnejših velikosti, z različno oblikovanimi listi in listi so seveda tudi različnih barv in ne samo zeleni. Prilagojene so na različne temperature. Nekatere rastejo v zelo hudem mrazu, druge mraza ne prenesejo. Glavna njihova skupnost lastnost pa je, da ne marajo sončne pripeke. Le redke so tiste, ki uspevajo tudi pri nas po starih kraških zidovih in prenesejo tudi sušo in vročino. Še bolj redke so tiste, ki dobro rastejo v zamočvirjenih tleh ali celo v plitvi stoječi vodi. Večina praproti ima rada rahla, odcedna in s humusom bogata in kislata tla. Kar pa ne pomeni, da potrebujejo bogata tla. V glavnem so to zelo skromne rastline, kar se rastlinske hrane tiče.

Ker so praproti med seboj lahko tako zelo različne, jih je človek pač začel gojiti za najrazličnejše namene. Tiste velike drevesne najdemo po palmarijih in velikih zimskih vrtovih, kjer jim spretni vrtnarji lahko nudijo toplo in vlažno tropsko klimo. Veliko tistih, ki v naravi rastejo v tropskih gozdovih in dosegajo manjše dimenzije, je moderni človek prenesel v svoja stanovanja kot sobne lončnice. Nekatere pa blizu njihovega naravnega okolja goji za zelenje, ki ga po vsem svetu uporabljajo cvetličarji. V bolj suhih, centralno ogrevanih stanovanjih se praproti, ki jih gojimo kot lončnice, ne počutijo dobro, zato jim pomagamo na različne načine k večji zračni vlažnosti. So pa odlične tudi za temnejše in od oken bolj oddaljene kotičke naših bivališč.



Na veliki londonski vrtnarski razstavi posnet razstavni paviljon kaže na veliko različnost praproti, ki se gojijo v vrtnarstvu kot trajnice.

izjemoma. Verjetno je tudi to razlog, da so po naših vrtovih tako redke.

Zelo veliko različnih praproti pa gojimo tudi kot vrtno trajnice. Seveda jih je veliko več možno najti tam, kjer je vrtna kultura bolj razvita. Kjer se vrtna umetnost šele začenja razvijati, tam se obliki listja še ne posveča veliko pozornosti, pač pa se išče samo kričeče barve cvetja. Ko pa se v rastlinski svet bolj poglobimo, opazimo tudi druge lastnosti rastlin in ceniti začnemo tudi različne oblike listja. Vrtne praproti nam cvetja ne morejo ponuditi, je pa njihova oblika rasti lahko zelo bizarna. Poleg tistih vrst, ki rastejo v naravi kot osnovne vrste pri nas ali kje drugje, so vrtnarji z odbiranjem uspeli razviti tudi mnoge zanimive sorte z nenavadno oblikovanimi listi. Ker nimajo semena, naravno razmnoževanje s trosi pa je dokaj komplicirano, so vrtnarji našli tudi druge oblike razmnoževanja. Še vedno pa velja razmnoževanje praproti za dokaj težavno in počasno, tako v naravi, kot v vrtnarijah. Zato se ga v domačih razmerah lotevamo le

Nega praproti pa v vrtu ni komplicirana, če le izberemo na mraz odporne vrste ali sorte in jih posadimo v čim bolj globoko senco, kjer jih ne bodo pestile vročine in bo zato tudi suša manj nevarna. Primorske burje ne marajo, zato jih moramo posaditi v zavetrno lego. V krajih, kjer pa ni burje in morda pade še sneg, pa se praprotim godi bolje in se zato izkažejo kot zelo trpežne in hvaležne vrtno trajnice.

Tekst:

Jožica Golob-Klančič

univ. dipl. ing. hort.

Fotografije:

Mojca Rehar Klančič

univ. dipl. ing. agr.